

Järjestöt, Ihmisoikeuskeskus ja vanhusasiavaltuutettu vaativat: Vanhusten oikeus ihmisarvoiseen hoivaan turvattava

© 30.3.2026 10.56

Iäkkäistä yhä suurempi joukko jää vaille riittävää ympärivuorokautista palveluasumista. Samaan aikaan myös kotihoitoa saa yhä harvempi. Pääsyä näihin palveluihin on kiristetty kohtuuttomasti. Suomen perustuslaki takaa vanhuksille oikeuden riittävään hoivaan ja huolenpitoon, ja se velvoittaa julkisen vallan turvaamaan perusoikeuksien toteutumisen. Vanhusten hoivan riittävyys kytkeytyy useisiin perustuslain säännöksiin, erityisesti sosiaalisiin perusoikeuksiin.

Iäkkäiden ympärivuorokautisesta palveluasumisesta puuttuu myös asukkaiden itsemääräämistä turvaava lainsäädäntö. Tämä altistaa heidät liiallisille ja jopa hengenvaarallisille rajoitustoimille. Itsemääräämistä turvaavan lainsäädännön puuttuminen altistaa vanhukset sille, että heidän eri oikeuksiaan rikotaan ilman lain tukea. Loukkauksien kohteena ovat esimerkiksi yksityisyyden suoja, henkilökohtainen vapaus ja turvallisuus.

Vanhusasiavaltuutettu, Ihmisoikeuskeskus sekä 12 valtakunnallista järjestöä vaativat Suomen hallitusta ja eduskuntaa ryhtymään toimiin, jotta iäkkäiden oikeus ympärivuorokautisen palveluasumiseen turvataan nykyistä paremmin ja jotta ympärivuorokautinen hoiva vastaa paremmin heidän tarpeitaan. Ehdotamme kolmea toimea tilanteen ratkaisemiseksi.

1. Valmistellaan pikimmiten lainsäädäntö turvaamaan iäkkäiden ihmisten itsemääräämisoikeutta ympärivuorokautisessa palveluasumisessa

Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on ollut toistuvia ja vakavia ongelmia rajoitustoimien käytössä. Hoivakodeissa asuvien vanhusten toimintaa rajoitetaan kiinnittämällä heitä tuoliin tai vuoteeseen pitkiksi ajoiksi, koska työntekijöiltä usein puuttuu itsemääräämisoikeuden edistämiseen liittyvää osaamista. Rajoitustoimien käyttöä voi lisätä myös se, että työntekijöitä on liian vähän ja työntekijät vaihtuvat usein.

Hoivakodin asukkaita on voinut jopa kuolla rajoitustoimien seurauksena. Myös kemiallinen rajoittaminen rauhoittavien lääkkeiden avulla on yleistä.

Ympärivuorokautista palveluasumista koskevan lainsäädännön laatiminen itsemääräämisoikeuden edistämistä ja rajoittamistoimien käytöstä on ollut mukana jo useamman hallituksen hallitusohjelmassa, mutta se on jäänyt aina toteuttamatta. Myös pääministeri Petteri Orpon hallitus on päättänyt siirtää lain laatimisen seuraavan hallituksen tehtäväksi.

On välttämätöntä, että iäkkäiden hoivapalveluita koskevaa lainsäädäntöä itsemääräämisoikeuden edistämistä valmistellaan pikimmiten. Vanhusten itsemääräämisoikeuden tukeminen eri tavoin tulee olla lainsäädännön päätavoite ja rajoitustoimien puolestaan viimesijainen keino. Myös hoivakotien fyysistä ympäristöä pitää kehittää vastaamaan paremmin siellä asuvien vanhusten tarpeita.

2. Parannetaan ympärivuorokautisen palveluasumisen saatavuutta koko maassa

Iäkkäiden pääsyä ympärivuorokautiseen hoivaan on kiristetty kohtuuttomasti. Tämä on johtanut siihen, että kotona asuu yhä heikommassa kunnossa olevia iäkkäitä liian vähäisten palveluiden tuella.

Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa asui vuoden 2024 lopussa 6,4 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä iäkkäistä, ja osuus on laskenut viime vuosina.

Kotihoidossa ja yhteisöllisessä asumisessa asuu iäkkäitä, joiden oikea hoitopaikka olisi ympärivuorokautinen palveluasuminen. Moni iäkäs tarvitsee apua vuorokauden kaikkina aikoina. Jos tätä ei voida hänelle järjestää kotihoidossa tai yhteisöllisessä asumisessa, tulee hänen saada ympärivuorokautisen palveluasumisen paikka.

Lisäksi vanhuksia ei tule sijoittaa sellaisiin hoivakoteihin, joissa he eivät saa palvelua omalla kielellään, eikä niin kauas, että perhe ja läheiset eivät voi vierailla.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on antanut useita huomautuksia hyvinvointialueille iäkkäiden palveluiden heikosta saatavuudesta sekä pitkistä jonotusajoista. Järjestöt, Ihmisoikeuskeskus ja vanhusasiavaltuutettu vetoavat kaikkiin hyvinvointialueisiin, jotta ympärivuorokautista palveluasumista järjestettäisiin vastaamaan paremmin vanhusten tarpeita.

3. Nostetaan ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitusta vastaamaan vanhusten tarpeita

Tällä hetkellä ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on usein liian vähän työntekijöitä suhteessa vanhusten tarpeisiin. Kun vanhukset pääsevät ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, he tarvitsevat nykyään aiempaa enemmän apua. Kun työntekijöitä on aiempaa vähemmän ja vanhukset tarvitsevat entistä enemmän apua, voi hoidon laatu heikentyä ja vanhusten toimintaa saatetaan rajoittaa aiempaa helpommin. Tällainen tilanne loukkaa haavoittuvassa asemassa olevien vanhusten perus- ja ihmisoikeuksia.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen lakisääteinen vähimmäishenkilöstömitoitus laskettiin vuoden 2025 alussa 0,6:een välitöntä asiakastyötä tekevään työntekijään asukasta kohden, kun se vielä edellisenä vuonna oli 0,65.

Henkilöstömitoituksen laskun myötä suurin osa ympärivuorokautisen hoivan yksiköistä on laskenut mitoitustaan. Henkilöstömäärä on THL:n tietojen mukaan laskenut 3500 ammattilaisella vaikka ympärivuorokautisen palveluasumisen asukasmäärä ei ole vähentynyt. Tämä kertoo siitä, että henkilöstömitoitus on laskettu valtaosin minimin mukaiseksi. Henkilöstömitoitusta on välttämätöntä nostaa, jotta vanhusten hoivan ja avun tarpeisiin kyetään vastaamaan.

Allekirjoittajat:

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry

Eläkeliitto ry

Eläkeläiset ry

Folkhälsan

Ihmisoikeuskeskus

Ikivihreät eläkeläiset ry

Kansallinen senioriliitto ry

KRELLI Kristilliset eläkeläiset ry

Muistiliitto ry

Omaisena edelleen ry

Svenska pensionärsförbundet rf

Vanhusasiavaltuutettu

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry

Vanhustyön keskusliitto - Centralförbundet för de gamlas väl ry

